

การศึกษากระสวนทางการบรรเลงระนาดของครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี
(ครูภูมิปัญญาไทย)

A Study of the Pattern of Playing Sa-Law by Kru Prommate Subhasri
(Thai wisdom teacher)

เพียงแพน สรรพศรี* ยูทธนา ฉัพพรรณรัตน์ วีระกิจ สุวรรณพิทักษ์
Piangpan Sabpasri,* Yootthana Chuppunnarat, Weerakit Suwanphithak
สาขาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย^{*2,3}
Music Department Faculty of Education Chulalongkorn University
*Piangpan.ps@gmail.com

Received: September 26, 2019

Revised: November 1, 2019

Accepted: December 7, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระสวนทางการบรรเลงระนาดของครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี (ครูภูมิปัญญาไทย) ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี และกลุ่มลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิจัยเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า กระสวนทางการบรรเลงระนาดของครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี (ครูภูมิปัญญาไทย) ในเพลงปราสาทไหว และ เพลงศรีเมืองเชียงราย มีความเรียบรื่น และ เรียบร้อย และทั้งสองเพลงมีลักษณะเด่น ดังนี้ 1. มีการรักษาความเป็นแบบแผน ได้แก่ 1.1) แบบแผนการบรรเลง ครุยัตถ์ถือการบรรเลงระนาดตามขนบเป็นหลัก และ 1.2) แบบแผนท่วงทำนอง ครุค่านึงถึงทำนองหลักเป็นสำคัญ ผูกกลอนให้สอดคล้องและถูกต้อง ตามหลักสังคีตลักษณ์ 2. มีการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ ได้แก่ 2.1) อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านล้านนา กระสวนทางที่ครูสร้างสรรค์ขึ้นใหม่จะยังคงรักษาสำเนียงของเพลงพื้นบ้านล้านนาไว้ และ 2.2) อัตลักษณ์ผู้บรรเลง กระสวนทางของครูมีความโดดเด่นในด้านทำนองสำเนียงหวานซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของครู

คำสำคัญ: กระสวนทาง ระนาด ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี ครูภูมิปัญญาไทย

Abstract

The purpose of this research was to study the pattern of playing Sa-Law by Kru Prommate Subhasri (Thai wisdom teacher) using qualitative research methodology. Data were collected by analyzing documents, interviews with by Kru Prommate Subhasri and students who have been transferred the knowledge from him directly. Data were analyzed by content analysis and the results of research were presented in form of essay.

The research found that the pattern of playing Sa-Law by Kru Prommate Subhasri (Thai wisdom teacher) in Prasat Wai Song and Sri Mueang Chiang Rai Song is smooth and neat, and both songs have distinctive features as follows 1. There is a maintenance of the

pattern , namely 1.1) the playing pattern where the teacher focuses on the tradition of playing Sa-Law and 1.2) the melodic intervals pattern where the teacher focuses on the melody as the main principles and the poem was created to be consistent and correct according to the form principles; 2. There is a preservation of identity, including 2.1) Identity of Lanna folk music, the newly created pattern by the teacher still continue to maintain the accent of Lanna folk songs and 2.2) Identity of Player, the teacher's pattern is distinguished by a sweet accent that is the teacher's uniqueness.

Keywords: Pattern, Sa-Law, Kru Prommate Subhasri, Thai wisdom teacher

บทนำ

สละล้อเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายของชาวล้านนาที่มีมาแต่โบราณ และเป็นเครื่องสี่เพียงชนิดเดียวโดยแต่ละท้องถิ่นเรียกสละล้อแตกต่างกันไปตามความหลากหลายของท้องถิ่นทางภาคเหนือตอนบน มีหน้าที่รับใช้สังคมล้านนามานานแล้วทั้งการประกอบพิธีกรรมตามคติธรรมความเชื่อ รวมถึงการบรรเลงเพื่อความบันเทิง ในงานรื่นเริงทั้งงานเทศกาลและในชีวิตประจำวันของคนเมือง (ปรเมศวร์ สรรพศรี, 2555) ตามปกติสละล้อจะถูกนำไปบรรเลงประสมวงในวงดนตรีพื้นเมืองร่วมกับซึง กลองพื้นเมืองหรือกลองเท่งตึง ขลุ่ยหลีบ และเครื่องประกอบจังหวะโดยทำหน้าที่เป็นผู้นำวงทั้งวงสละล้อซอซึง และประกอบการขับซอ (กิจชัย ส่องเนตร, 2554) การบรรเลง สละล้อผู้บรรเลงจะมีกลวิธีการบรรเลงที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของตน รวมถึงการแปรทำนองที่หลากหลายเพื่อเพิ่มอรรถรสในทำนองเพลง ผู้ที่จะสามารถสร้างกระสวนทางในการบรรเลงสละล้อได้นั้นต้องมีความเชี่ยวชาญด้านทักษะการบรรเลงและแตกฉานในกระบวนทศน์เพลงพื้นบ้านล้านนาจึงจะสามารถสร้างกระสวนทางที่มีกลิ่นเด็ดพรายโดยยังคงความเป็นระเบียบแบบแผนไว้ ทางเดียวสละล้อที่เป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีพื้นบ้านล้านนา และผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา คือ ทางของครูพรหมเศวร์ สรรพศรี ครูภูมิปัญญาไทยสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นเมือง) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

ครูพรหมเศวร์ สรรพศรี เป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาท่านหนึ่งที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนาโดยได้รับการถ่ายทอดความรู้และทักษะการบรรเลงจากพ่อครูอินทร์หล่อ และแม่ครูพลอยสี สรรพศรี ผู้เป็นบิดามารดาซึ่งเป็นนักดนตรีและช่างพ่อนในคุ้มพระราชชายา เจ้าดารารัศมี แม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ (ศิลปินแห่งชาติ) กล่าวถึงครูพรหมเศวร์ว่า

“ครูแผนเป็นคนที่มีความสามารถในด้านการเล่นดนตรีพื้นเมืองสมกับที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อครูอินทร์หล่อและแม่ครูพลอยสี รูปแบบการบรรเลงก็จะมีความเป็นระเบียบแบบแผนงามสง่าอย่างคนในคุ้มหลวง”

(บัวเรียว รัตนมณีภรณ์, 2561)

ด้วยความรู้ที่แตกฉานทำให้ท่านเป็นเลิศทั้งกระบวนกรบรรเลงตามระเบียบวิธีการโบราณ และมีความสร้างสรรค์ในการทำกระสวนทางเดียวในแบบของดนตรีพื้นบ้านล้านนา ครูพรหมเศวร์ได้ทำทางเดียวสละล้อไว้มากมาย ซึ่งทางที่ท่านได้ทำไว้ล้วนได้รับความนิยมนิยมจากบรรดาลูกศิษย์และครูดนตรีพื้นเมืองอย่างมาก สิ่งที่เป็นเครื่องยืนยันในความสามารถของท่านนอกจากการได้รับความเคารพและชื่นชมจากศิษย์และบุคลากรในวงการดนตรีพื้นบ้านล้านนา คือ กระสวนทางเดียวสละล้อเพลงปราสาทไหวและเพลงเงี้ยวที่ท่านได้ทำไว้

ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ระดับชาติในการประกวดการแข่งขันเดี่ยวสะล้อระดับชาติ โดยนางสาวเพียงอสรพรศรี ผู้เป็นบุตรสาว (รัชกร บุญรักษาเดชธนา, 2553)

ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีผู้ทำการศึกษาชีวประวัติและการสอนดนตรีที่บ้านล้านนาของครูพรหมเมศวร์ อสรพรศรี ไว้มากเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่มีความรู้ในมิติของการทำกระบวนทางการบรรเลงสะล้อของครูพรหมเมศวร์ อสรพรศรี โดยเฉพาะ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นนี้มีความน่าสนใจอย่างยิ่งต่อการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นการรวบรวมความรู้ในมิติหนึ่งของการบรรเลงสะล้ออันจะนำมาซึ่งประโยชน์ของวงการดนตรีที่บ้านล้านนาศึกษาต่อไป

คำถามวิจัย

การบรรเลงสะล้อของครูพรหมเมศวร์ อสรพรศรี (ครูภูมิปัญญาไทย) มีกระบวนทางเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนทางการบรรเลงสะล้อของครูพรหมเมศวร์ อสรพรศรี (ครูภูมิปัญญาไทย)

ขอบเขตในการศึกษา

ผู้วิจัยจะศึกษากระบวนทางการบรรเลงสะล้อของครูพรหมเมศวร์ อสรพรศรี (ครูภูมิปัญญาไทย) ในประเภทสะล้อลูกสาม โดยมุ่งเน้นศึกษากระบวนทางการบรรเลงเพลงปราสาทไหว และเพลงศรีเมือง เชียงราย เนื่องจากเพลงปราสาทไหวเป็นเพลงพื้นบ้านล้านนาโบราณอันถือเป็นเพลงครูที่ผู้เรียนต้องได้รับการเรียนเป็นเพลงแรก อีกทั้งเป็นเพลงที่นิยมบรรเลงอย่างแพร่หลายจวบจนปัจจุบัน และ เพลงศรีเมือง เชียงราย เป็นเพลงที่ครูพรหมเมศวร์ อสรพรศรี เป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นโดยเพลงนี้ได้รับการยอมรับในวงการดนตรีพื้นบ้านล้านนาและเป็นเพลงพื้นเมืองประจำจังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ที่จะได้รับ

ได้ทราบกระบวนทางการบรรเลงสะล้อของครูพรหมเมศวร์ อสรพรศรี (ครูภูมิปัญญาไทย)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดผู้ให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูล ได้แก่
 - 1.1) แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2) แหล่งข้อมูลด้านบุคคล ได้แก่
 - 1.2.1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ครูพรหมเมศวร์ อสรพรศรี
 - 1.2.2) กลุ่มลูกศิษย์ของครูพรหมเมศวร์ที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนทางสะล้อโดยตรง และมีประสบการณ์การนำกระบวนทางสะล้อที่ได้รับการถ่ายทอดไปใช้ในการเผยแพร่ในวงการและการประกวดดนตรีพื้นบ้านล้านนา โดยผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
 - 2.1) แบบวิเคราะห์เอกสาร สำหรับเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.2) แบบสังเกต ผู้วิจัยจะทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลโดยมีส่วนร่วมไปกับผู้ให้ข้อมูล (วรรณดี สุทธิธนากร, 2559)
 - 2.3) แบบสัมภาษณ์ สำหรับเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลด้านบุคคล ซึ่งการทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัย

ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เป็นหลัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามเป็นแนวในการดำเนินการ แต่ข้อคำถามและลำดับชั้น ในการดำเนินการสามารถยืดหยุ่นได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2561) โดยข้อคำถามนั้นมาจากทฤษฎีและแนวคิดที่ผู้วิจัยได้กำหนดในกรอบแนวคิดของงานวิจัย จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน

3. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม และสังเกต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

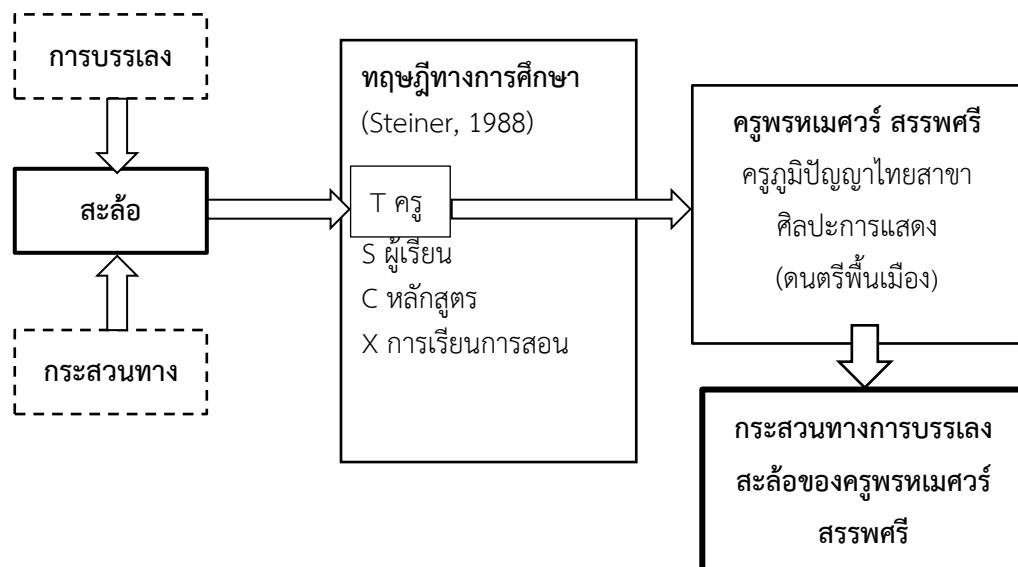
4.1) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.2) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทปสัมภาษณ์เป็นความเรียง ทำการรวบรวมข้อมูล ทำการลดทอนข้อมูล (Data Reduction) และจัดแยกข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการศึกษา (สุภางค์ จันทวานิช, 2561) จากนั้นนำความเรียงมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

5. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2561) โดยตรวจสอบจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก และ 2) กลุ่มลูกศิษย์ของครูพรหมเมศวร์ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรง

6. สรุปผลและอภิปรายผล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กระสวนทางการบรรเลงระนาดของครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี ที่ผู้วิจัยทำการศึกษามาตามขอบเขตการศึกษา อันได้แก่ เพลงปราสาทไหว และ เพลงศรีเมืองเชียงราย มีรายละเอียดดังนี้

1. กระบวนการทางการบรรเลงเสลื้อ เพลงปราสาทไหว

กระบวนการทางการบรรเลงเสลื้อเพลงปราสาทไหว ที่ครูพรหเมศวร์ สรรพศรี ได้สร้างสรรค์ไว้ เป็นดังนี้

เพลงปราสาทไหว (ทางหลัก)

- - - ซุ	- ซุ ซุ ซุ	ฟ ม ฟ ซุ	- ท - ดิ	- - รั ดิ	ท ซุ ท ดิ	ซุ ดิ ท ซุ	ท ซุ ฟ ม
ฟ ด ม ฟ	ม ด ม ท	ดิ ซุ ดิ ท	ฟ ซุ ท ดิ	- - - ซุ	- ซุ ม ฟ	ด ฟ ม ดิ	ดิ ม ฟ ซุ

เพลงปราสาทไหว : กระบวนการของครูพรหเมศวร์ สรรพศรี

เที่ยวแรก

- - - ซุ	- ซุ ซุ ซุ	ฟ ม ฟ ซุ	- ท - ดิ	- - รั ดิ	รั ซุ ซุ ท	ซุ ดิ ท ซุ	- - ทซุฟม
ฟ ด - ม ฟ	ซ-ฟมด-ท	- ท ซุ ท	-ซุรซุทดิ	ซุ ดิ ท ซุ	↓ ดิ	↑	↑
ฟ ด - ม ฟ	ซ-ฟมด-ท	- ท ซุ ท	-ซุรซุทดิ	ซุ ดิ ท ซุ	- - ม ฟ	ด ฟ ม ดิ	ดิ ดิ ท ซุ

เที่ยวกลับ

- - ทซุฟ	ซุ-ดิซุดิทซุ	ทซุฟมดมฟซุ	-ด-ซุรซุทดิ	รฟรดรฟซุ	ลซฟรดรฟด	ซุทดิรัดิทซุ	- - ทซุฟม
- - - รั	- ดฟ-รดท	- ท ซุ ท	-ซุรซุทดิ	ซุ ดิ ท ซุ	- - ม ฟ	ด ฟ ม ดิ	ดิ ดิ ท ซุ

หมายเหตุ

- หมายถึง การสีกันซึกออก
- หมายถึง การสีกันซึกเข้า
- หมายถึง การสับตเสียงเดี่ยว ด้วยคันทซึก เข้า-ออก-เข้า
- หมายถึง การใช้โน้ตเสียงสูง
- หมายถึง การพรมนิ้ว
- หมายถึง การรูดนิ้วขึ้นบน
- หมายถึง การรูดนิ้วลงล่าง

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า กระบวนการทางการบรรเลงเสลื้อเพลงปราสาทไหวในเที่ยวแรกนั้น ครูยังไม่ปรับสำนวนแปรทางมากนัก ยังคงบรรเลงโดยเน้นการเกาะทำนองหลักเป็นส่วนใหญ่ แต่จะเติมเม็ดทรายเข้ามาช่วยเพื่อทำให้บทเพลงมีสำเนียงที่หวานมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากมีการนำเทคนิคการรูดนิ้วและการพรมนิ้วมาใช้ในการบรรเลง และสำหรับกระบวนการในเที่ยวเปลี่ยน ทำนองจะมีความโลดโผนมากขึ้นจากการแปรทางของครูโดยการบรรเลงเก็บจากทำนองหลัก มีการใช้การควบคันทซึกอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เหมาะสมต่อการบรรเลงในแต่ละการเชื่อมของตัวโน้ต ทั้งนี้ แม้จะเป็นเที่ยวเปลี่ยนที่มีการเพิ่มกลวิธีการบรรเลงให้มีความโลดโผนมากขึ้นก็ตาม แต่ครูยังคงรักษาเอกลักษณ์ของเพลงสำเนียงท้องถิ่นล้านนาด้วยการผูกกลอนอย่างปราณีตบรรจง และยังคงรักษาไว้ซึ่งตัวตนของผู้สร้างสรรค์ทางเดี่ยวด้วยสำนวนที่หวานไพเราะอันเป็นเอกลักษณ์

ของครู ซึ่งกระบวนการสละล้อเพลงปราสาทไหวทางนี้ เป็นทางที่ครูพรหมศรทำไว้ให้แก่บุตรสาวเพื่อนำไปประกวดในรายการแข่งขันเดี่ยวสละล้อระดับชาติ และในการประกวดครั้งนั้น บุตรสาวของครูพรหมศรได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับหนึ่ง นางสาวเพียงอ้อ สรรพศรี ผู้เป็นบุตรสาวได้กล่าวถึงกระบวนการนี้ว่า

“ทางสละล้อที่พ่อทำไว้ เทียวแรกจะเล่นเรียบ ๆ เน้นความสง่างาม พอเที่ยวกลับถึงจะใส่ลูกเล่นเข้าไปให้มีความแปลกใหม่ วันประกวดครั้งนั้นเห็นว่าส่วนใหญ่ผู้ประกวดจะใส่กลเม็ดกันเต็มที่ตั้งแต่ขึ้นเพลงมาเลย บางคนเล่นแบบเดิมซ้ำกันสองเที่ยวก็มี แต่ทางของพ่อจะเล่นครบทั้งความหวานและความโลดโผน และจะเก็บรายละเอียดเยอะมากทั้งการรูดนิ้วพรมนิ้ว และการใช้คันทัก”

(เพียงอ้อ สรรพศรี, 2561)

ภาพที่ 1 บุตรสาวคนรองของครูพรหมศรได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดเดี่ยวสละล้อ เมื่อปีพ.ศ. 2546

(ซ้ายสุด: ครูพรหมศร)

ที่มา: เพียงแพน สรรพศรี, 2560

2. กระบวนการบรรเลงสละล้อ เพลงศรีเมืองเชียงราย

เพลง ศรีเมืองเชียงราย

ท่อน 1

- - ด	ร ม ฟ ช	- - - ล	ดี ล ช ม	- - - ช	ล ช ม ร	ม ร ด ร	ม ช - ม
- - - -	ร ม ช ด	ร ด ช ด	- ร - มิ	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ดี	ร ม ด ร
- - ด	ร ม ฟ ช	- - - ล	ดี ล ช ม	- ม ร มิ	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ดี
- ร มิ	ด ล - ดี	ร ดี ล ช	ม ช ล ดี	- ร มิ	ด ล - ดี	ร ดี ล ช	ม ช ล ดี

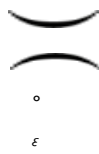
ท่อน 2

- - - ชุ	ล ฑ ฑ ฑ ฑ	- - - -	ด ฑ ฑ ฑ ฑ	- - - -	ด ฑ ฑ ฑ ฑ	ม ฑ ฑ ฑ ฑ	- ฑ - ฑ
ด ฑ ฑ ฑ ฑ	(- - - -)	ล ฑ ฑ ฑ ฑ	(- - - -)	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	ชุ ฑ ฑ ฑ ฑ
ม ฑ ฑ ฑ ฑ	(- - - -)	ร ฑ ฑ ฑ ฑ	(- - - -)	ชุ ฑ (- -)	ชุ ฑ (- -)	ชุ ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ
- ฑ ฑ ฑ ฑ	ด ฑ - ฑ	ร ฑ ฑ ฑ ฑ	ม ฑ ฑ ฑ ฑ	- ฑ ฑ ฑ ฑ	ด ฑ - ฑ	ร ฑ ฑ ฑ ฑ	ม ฑ ฑ ฑ ฑ

ท่อน 3

- - - -	- - - ฑ	- - - -	ร ฑ ฑ ฑ ฑ	- ฑ - ฑ	ล ฑ - ฑ	- - - ฑ	ด ฑ ฑ ฑ ฑ
(เหลืออม)	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	- - - ฑ	ล ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	ร ฑ ฑ ฑ ฑ
- - - -	- ฑ - ฑ	- - ฑ ฑ	ม ฑ ฑ ฑ ฑ	- - ฑ ฑ	ด ฑ - ฑ	- ฑ ฑ ฑ ฑ	ม ฑ ฑ ฑ ฑ
- ฑ ฑ ฑ ฑ	ด ฑ - ฑ	ร ฑ ฑ ฑ ฑ	ม ฑ ฑ ฑ ฑ	- ฑ ฑ ฑ ฑ	ด ฑ - ฑ	ร ฑ ฑ ฑ ฑ	ม ฑ ฑ ฑ ฑ

หมายเหตุ

หมายถึง การใช้คันทักออก
หมายถึง การใช้คันทักเข้า
หมายถึง การใช้โน้ตเสียงสูง
หมายถึง การพรมนิ้ว

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า กระบวนการบรรเลงสลับเพลงศรีเมืองเชียงรายได้ครุพรมนครี สรรพศรี ได้ประพันธ์ขึ้น มีความเรียบรื่น เรียบง่าย และ เรียบร้อย มีการพรมนิ้วในเสียงเร และ เสียงลา เป็นส่วนมาก ใช้การควบคันทักอย่างเหมาะสม พบการใช้ลูกล่อในท่อนที่ 2 และพบการใช้ลูกเหลืออม ในท่อนที่ 3 ด้วยการผูกกลอนให้มีสำนวนหวานอยู่ในตัวเพลงอยู่แล้วนั้น จึงปรากฏเทคนิคพิเศษที่ใช้ในการบรรเลงไม่มากนัก ดังที่ลูกศิษย์ของครุพรมนครีได้กล่าวถึงเพลงศรีเมืองนี้ว่า

“เพลงศรีเมืองที่ครูแผนแต่งมีไพเราะมาก ทำนองอ่อนหวานฟังแล้วติดหู สามารถนำไปต่อยอดเป็นเพลงเดี่ยวได้น่าสนใจทีเดียว ทำนองมีความราบรื่นไม่ขัดแย้งกันตามหลักของการประพันธ์เพลง และไม่หนีจากกลิ่นอายความเป็นเมืองเหนือ”

(ตั้งปณิธาน อารีย์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2561)

“เพลงศรีเมืองของครูแผนใครได้ฟังก็ต้องบอกว่าไพเราะมาก เหมาะใช้บรรเลงกับทุกเครื่องดนตรี ไม่จำเป็นต้องใส่ลูกเล่นอะไรเลยเพราะ ครูแต่งไว้ละเอียดและไพเราะอยู่แล้ว ไม่รู้ทำไมพอฟังแล้วรู้สึกว่ามีเอกลักษณ์ความเป็นเชียงรายได้”

(ปฐมพงษ์ ประเสริฐ, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2561)

จากการศึกษากระบวนการบรรเลงระนาดของครูพรหมสวรรค์ สรรพศรี (ครูภูมิปัญญาไทย)
ในเพลงปราสาทไหว และ เพลงศรีเมืองเชียงราย ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. กระบวนการบรรเลงระนาด มีการรักษาความเป็นแบบแผน ได้แก่

1.1 แบบแผนการบรรเลง

ครูยึดถือการบรรเลงระนาดตามขนบเป็นหลัก เริ่มตั้งแต่การจับคันซึก/ทวนระนาดลักษณะทำ
นั่งในการบรรเลง การใช้นิ้วกดสาย การใช้คันซึก ทั้งหมดนี้ต้องถูกต้องตาม แบบแผน เมื่อมีการตั้งต้นฐานใน
การบรรเลงที่มั่นคงประกอบกับฝีมือการบรรเลงที่ดี ย่อมส่งผล ให้การบรรเลงระนาดมีความสมบูรณ์

1.2 แบบแผนท่วงทำนอง

ในการแปรทาง/สร้างสรรค์กระบวนการใหม่ ครูคำนึงถึงทำนองหลักเป็นสำคัญ ลูกตกของ
ทางที่คิดขึ้นใหม่ต้องตรงกับลูกตกของทางหลัก ไม่ผิดแผกผิดเพี้ยนไปจากของเดิม รวมถึงจังหวะไม่ขาดไม่
เกินจากเพลงต้นฉบับ ถือหลักการแปรทางอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามหลักสังคีตลักษณะ

2. กระบวนการบรรเลงระนาด มีการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ ได้แก่

2.1 อัตลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านล้านนา

กระบวนการที่ครูสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ไม่ว่าจะมีการเพิ่มเทคนิคลูกเล่นในการบรรเลงมาก
น้อยเพียงใด ครูจะยังคงรักษาสำเนียง สำนวน ของเพลงพื้นบ้านล้านนาไว้ โดยเฉพาะอัตลักษณ์ของระนาดที่มี
ความสง่าในการทำหน้าที่เป็นผู้นำวงในการบรรเลง ผสานกับความโลดโผนด้วยลูกเล่นของความเป็นพื้นเมือง
กระบวนการของครูจะดึงจุดเด่นทั้งสองสิ่งนี้มาร้อยเรียงเข้าด้วยกันให้เกิดเป็นทางใหม่ที่ยังคงความเป็นเพลง
พื้นบ้านล้านนาอย่างสมบูรณ์

2.2 อัตลักษณ์ผู้บรรเลง

ครูพรหมสวรรค์ เป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาที่มีเอกลักษณ์ในการบรรเลงระนาด ด้วยรสนิยมที่
หวานไพเราะ ไม่ว่าจะบรรเลงเดี่ยวหรือบรรเลงรวมในวงระนาดซอซึง ความโดดเด่น ของสำเนียงการสีระนาด
ของครู จะเป็นที่คุ้นเคยต่อนักดนตรีพื้นเมืองรวมถึงนักท่องเที่ยวที่รู้จักครู ในนามของ “พ่อครูแผน” (พ่อครู
หรือ แม่ครู เป็นคำพื้นเมืองของชาวล้านนาที่ใช้เรียกผู้มี ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น
แขนงใดแขนงหนึ่งและได้รับการยอมรับให้เป็น ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้อื่นต่อไป) และอัตลักษณ์นี้ครูจะ
แสดงออกผ่านกระบวนการ บรรเลงระนาดของครูเสมอ

ภาพที่ 2 สะล้อที่บ้านครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี
ที่มา: เพียงแพน สรรพศรี, 2560

ภาพที่ 3 ครูพรหมเมศวร์ ขณะนั่งบรรเลงสะล้อ
ที่บ้านครู
ที่มา: เพียงแพน สรรพศรี, 2560

อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากระบวนการบรรเลงสะล้อของครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1. กระบวนการบรรเลงสะล้อของครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี ในเพลงปราสาทไหว ซึ่งเป็นเพลงของเดิมที่มีอยู่แล้วแต่โบราณ นำมาเรียบเรียงทางขึ้นใหม่นั้น มีแนวคิดในการทำกระบวนการโดยให้ความสำคัญกับโครงสร้างของเพลง การลงลูกตกของทางที่แปรต้องสอดคล้องกับลูกตกของทางเดิม รวมถึงต้องมีความยาวของเพลงที่ไม่ขาดไม่เกินไปจากของเดิม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัจจะสังคีตลักษณะและการแปรของฉันทนา พันธุ์เจริญ (2560) ที่อธิบายถึงสังคีตลักษณะและการแปร (Theme and variations) ไว้ว่าเป็นการใช้เทคนิคการแปรทำนองโดยปรับเปลี่ยนทำนองหลักให้เกิดความหลากหลาย ทำนองที่แปรไปมักจะคงสภาพเดิมให้ผู้ฟังระลึกได้ว่า คือ เพลง นั้น ๆ และความยาวของทำนองที่แปรไปก็ไม่แตกต่างจากของเดิมมากนัก ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการบรรเลงสะล้อของครูพรหมเมศวร์ในเพลงปราสาทไวนั้น เน้นการบรรเลงเพื่อแสดงอวดทักษะของผู้บรรเลง เห็นได้จากการทำกระบวนการแบ่งเป็นเที่ยวแรกและเที่ยวกลับ โดยในเที่ยวแรกบรรเลงทางหวาน ส่วนในเที่ยวกลับบรรเลงทางเก็บ มีการเพิ่มเม็ดพรายในการบรรเลง และในส่วนของการใช้คันทัก การพรมนิ้ว การรูดนิ้ว ถูกกำหนดส่วนในการใช้แต่ละเทคนิคในการบรรเลงอย่างชัดเจนซึ่งจะต่างจากการด้นทำนองสดของนักดนตรีพื้นบ้านล้านนาโดยทั่วไป จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยคิดว่ากระบวนการนี้มีนัยสำคัญเพื่ออวดทาง เพื่ออวดความแม่นยำ และเพื่ออวดฝีมือ เฉกเช่นเดียวกับวัตถุประสงค์ของการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย (มนตรี ตราโมท, 2538) ในส่วนกระบวนการบรรเลงสะล้อในเพลงศรีเมืองที่ครูประพันธ์ขึ้นใหม่นั้น มีลักษณะทำนองซ้ำกันในส่วนครึ่งหลังของทั้งสามท่อน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสังคีตลักษณะการประพันธ์เพลงไทยของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ในแบบแผนท่วงทำนอง (Form of Melody) ลักษณะซ้ำทำย (ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์, 2561) อีกทั้งยังปรากฏการใช้ลูกล้อ ลูกเหลี่ยม ซึ่งไม่พบในเพลงพื้นบ้านล้านนาแบบดั้งเดิม ผู้วิจัยมองว่าการทำกระบวนการบรรเลงสะล้อของครูพรหมเมศวร์ มีแนวคิดในการนำองค์ความรู้

ด้านทฤษฎีดนตรีไทยมาประยุกต์ใช้กับศาสตร์ดนตรีพื้นบ้านล้านนา เห็นได้จากการทำกระสวนทางที่มีระบบระเบียบตามแบบสังคีตลักษณ์ รวมถึงนำเทคนิคการบรรเลงดนตรีไทยในเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีมาใช้ในการบรรเลงระนาด เช่น การพรมนิ้ว การรูดนิ้ว การใช้คันชัก เป็นต้น ซึ่งเมื่อนำมาปรับใช้และผสมผสานกับของเดิมทำให้กระสวนทางมีความแปลกใหม่ ทั้งนี้ยังคงรักษาสำเนียงความเป็นพื้นบ้านไว้ได้อย่างครบถ้วน ทั้งนี้ด้วยภูมิหลังของครูที่มีบิดามารดาเป็นนักดนตรี-ช่างพ้อง ในคุ่มพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ซึ่งบิดาของครูพรหมสวรรค์ คือ พ่อครูอินทร์หล่อ สรรพศรี ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนา ทั้งยังได้รับการถ่ายทอดทักษะการบรรเลงเครื่องสายไทยจากครูช่อ สุนทรวาทีน เมื่อครั้งพระราชชายา ฯ โปรดให้หาครูดนตรีไทยจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปประจำที่คุ่ม ซึ่งแนวคิดการนำองค์ความรู้ด้านศิลปะแบบในราชสำนักของไทยภาคกลางมาผสมผสานกับศิลปะพื้นบ้านล้านนาก็มีมาตั้งแต่สมัยที่พระราชชายา ฯ เสด็จนิวัตนครพิงค์เชียงใหม่เป็นการถาวร และมีพระประสงค์ที่จะทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมนาฏศิลป์ล้านนา ในการนั้นโปรดให้นำท่ารำแบบนาฏศิลป์ราชสำนักมาใส่ประกอบบทขับชอ และใช้ทำนองเพลงลาวจ้อย การแสดงชุดนี้ คือ “ระบำชอ” (สายสวรรค์ ชัยนิตย์, 2543) ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความใกล้ชิดระหว่างสยามและล้านนาที่รับ/ถ่ายโอน/แลกเปลี่ยนองค์ความรู้กันในมิติทางศิลปวัฒนธรรม

2. ขึ้นชื่อว่าศิลปะพื้นบ้านอันมีความเรียบง่ายตามภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทั่วไปความเป็นพื้นบ้านมักจะถูกตีความว่าไม่มีระเบียบแบบแผนและความปรารถดี แต่ผู้วิจัยเห็นต่างจากประเด็นนี้ จากการศึกษาโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึก พบว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้ดนตรีของชาวล้านนานั้นมีความเป็นระเบียบแบบแผน ตั้งแต่แบบแผนการบรรเลงที่เริ่มฝึกหัดให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่ถูกต้องทั้งทำนอง การจับเครื่องดนตรี ทักษะเบื้องต้น ไปจนถึงการเรียงลำดับขั้นของเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงมีการจัดหมวดหมู่/กลุ่มเพลง ไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ 1) กลุ่มเพลงแห่ เช่น เพลงแห่ยงหลวง เพลงเชียงใหม่ เพลงฉัตร เพลงกุลา เพลงผีผดลองช่วง เพลงศรีเมืองเชียงราย ฯลฯ 2) กลุ่มเพลงขับชอ เช่น เพลงชอฮือ เพลงชอพม่า ชอจะปู ชอละม้าย ชอเงี้ยว ฯลฯ และ 3) กลุ่มเพลงชาติพันธุ์ เช่น เพลงไต เพลงเงี้ยว ฯลฯ เป็นต้น อีกทั้งชาวล้านนามีความเชื่อและเคารพในภูมิปัญญาท้องถิ่น มีพิธีกรรมการไหว้ผีบรรพบุรุษ รวมถึงพิธียกขันครูซึ่งเป็นการไหว้บูชา(บูชา)ครูล้านนา ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่ากระบวนการและองค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้รับการถนอมและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนานนี้ประกอบกับความศรัทธาของชาวล้านนา ส่งผลให้การบรรเลงหรือถ่ายทอดจะกระทำโดยไร้ระเบียบมิได้ สอดคล้องกับที่ Dyck (2009) นักดนตรีวิทยาชาวอเมริกันผู้ทำการศึกษาศิลปะดนตรีพื้นบ้านล้านนา ได้อธิบายถึงการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านล้านนาไว้ว่า การถ่ายทอดศิลปะภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวล้านนานั้นมีความเป็นระเบียบแบบแผน ศิษย์ต้องทำตามขนบธรรมเนียมโดยการยกขันครูคือการนำดอกไม้ ธูปเทียน ใส่ขันเงินของชาวล้านนาและนำไปมอบแก่ครูเพื่อฝากตัวเป็นศิษย์อย่างถูกต้องตามจารีตประเพณี สิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยคิดว่าเป็นเครื่องสะท้อนความปรารถดีและการรักษาจารีตแบบแผนของดนตรีพื้นบ้านล้านนาไว้ได้อย่างชัดเจน

3. ในการทำกระสวนทางระนาดครูในแต่ละครั้งครูจะคำนึงถึงผู้ที่จะนำกระสวนทางนั้น ๆ ไปบรรเลง นอกเหนือจากการถ่ายทอดทางต้นฉบับและทางของครูแล้ว หากลูกศิษย์ขอความกรุณาให้ครูทำทางให้ ครูจะพิจารณาจากทักษะ และรสมือการบรรเลงของลูกศิษย์เป็นสำคัญและทำกระสวนทางให้เหมาะสมต่อลูกศิษย์คนนั้น ๆ ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นถึงความเอาใจใส่ในการถ่ายทอดของครูที่มีต่อศิษย์ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับบทเรียนที่เหมาะสมต่อตนเองเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนดนตรีพื้นบ้านล้านนา อันเป็นสิ่งสำคัญในมิติของดนตรีศึกษาที่มุ่งให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผล ไม่เพียงแต่กลุ่มลูกศิษย์ที่มุ่งความเป็นเลิศในด้านดนตรีเท่านั้น แต่รวมไปถึงกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในช่วงสูงวัยซึ่งครูสอนดนตรีพื้นบ้านล้านนาให้กับชมรมดนตรีผู้สูงอายุชุมชนสันโค้งหลวง จังหวัดเชียงราย และเป็นผู้วางรากฐานหลักสูตร การเรียนการสอนดนตรีพื้นเมืองสำหรับผู้สูงอายุของมหาวิทยาลัยวัยที่สาม เทศบาลนครเชียงราย ซึ่งผู้เรียนในกลุ่มผู้สูงอายุครูพรหมสวรรค์จะ

ปรับกระสวนทางให้มีความเรียบง่ายลดความซับซ้อนลงเพื่อให้เหมาะสมต่อการบรรเลงของผู้สูงวัยเนื่องจากผู้เรียนในวัยนี้ไม่ได้ต้องการเรียนดนตรีเพื่อนำไปประกอบเป็นอาชีพหรือนำไปใช้ในการแข่งขัน แต่มีจุดประสงค์ในการเรียนดนตรีเพื่อสุขภาวะที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ตามที่ สุกฤษี เจริญสุข (2550) ได้กล่าวไว้ว่า เสียงดนตรีเป็นเพื่อนที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ มีอิทธิพลต่อร่างกายจิตใจ จึงมีการนำดนตรีมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งกลุ่มผู้เรียนในชมรมผู้สูงอายุมีบางรายที่อยู่ในภาวะซึมเศร้าจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งรอบตัว การถูกลดบทบาทในสังคมเนื่องจากเกษียณอายุงาน การพลัดพรากจากบุคคลผู้เป็นที่รัก ปัญหาสุขภาพ เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีผู้สูงอายุที่ครูพรหมเมศร์เป็นผู้สอนนั้นผู้สูงอายุมีความสุขใจที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ในชุมชน อีกทั้งการได้บรรเลงดนตรีซึ่งสอดคล้องกับกำลังแขนในการสั่นชักตลอดการบรรเลง ทำให้ผู้สูงอายุบางท่านที่มีปัญหาสุขภาพร่างกายด้านกล้ามเนื้ออ่อนแรงมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ผู้วิจัยคิดว่าการสอนดนตรีที่บ้านล้านนาสำหรับผู้สูงอายุของครูพรหมเมศร์ นอกจากจะเป็นศาสตร์ด้านดนตรีศึกษาแล้ว ยังมีความเชื่อมโยงในมิติของดนตรีบำบัดอีกด้วย เนื่องจากครูมุ่งสอนเพื่อสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (เพียงแพน สรรพศรี, 2560) เห็นได้ว่าครูให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบทางการศึกษาซึ่งตรงตามทฤษฎีการศึกษาของ Steiner (1988) .อันประกอบไปด้วย ผู้สอน (T) ผู้เรียน (S) เนื้อหาสาระ (C) และการเรียนการสอน (X)

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษากระสวนทางการบรรเลงของครูพรหมเมศร์ สรรพศรี ในมิติละเอียดเป็นหลัก ซึ่งจากการลงพื้นที่ทำการศึกษาพบว่า นอกจากกระสวนทางการบรรเลงละเอียดของครูที่มีความประณีตงดงามไพเราะตามแบบเอกลักษณ์ของล้านนาแล้วนั้น ครูยังทำกระสวนทางการบรรเลงซึ่งไว้อีกหลายเพลงซึ่งมีความน่าสนใจต่อการศึกษเพิ่มเติมอีกด้วย
2. ปัจจุบันดนตรีที่บ้านล้านนามีบทบาทมากขึ้นในสถาบันการศึกษาไม่เพียงแต่สถาบันในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่ขยายไปถึงในระดับอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรีที่บ้านล้านนา ทั้งนี้งานวิจัยในมิติของดนตรีที่บ้านล้านนาศึกษายังมีไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้มีการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ด้านดนตรีที่บ้านล้านนาเพิ่มเติม เพื่อเป็นการเสริมความแข็งแกร่งทางวิชาการของศาสตร์ด้านดนตรีที่บ้านล้านนาในมิติดนตรีศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยและการตีพิมพ์เผยแพร่ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยปฏิบัติการวิจัย (RU) วัฒนธรรมสยามศึกษา: การวิจัยและนวัตกรรมสังคม และ โครงการนวิจัยทางศิลปวัฒนธรรม (761008-03AC) กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กิจชัย ส่องเนตร. (2554). *การสืบทอดสละสลวยในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา*. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ดนตรี). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2560). *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เอกะรัต.

- ตั้งปณิธาน อารีย์. (2561). *กลวิธีการบรรเลงระนาด กรณีศึกษา ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี*. วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ตั้งปณิธาน อารีย์. (2561, 10 พฤษภาคม). *สัมภาษณ์*.
- บัวเรียว รัตนมณีภรณ์. (2561, 21 กุมภาพันธ์). ศิลปินแห่งชาติ. *สัมภาษณ์*.
- ปฐมพงษ์ ประเสริฐ. (2561, 9 พฤษภาคม). *สัมภาษณ์*.
- ปรเมศวร์ สรรพศรี. (2555). *เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่: การสืบทอดภูมิปัญญาการสร้างระนาดและซิ่ง*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมและการพัฒนา). มหาวิทยาลัยมหิดล
- เพียงแพน สรรพศรี. (2560). *การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนา: กรณีศึกษาครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี*. ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เพียงอ อ สรรพศรี. (2561, 9 พฤษภาคม). *สัมภาษณ์*.
- มนตรี ตราโมท. (2538). *ดนตรีไทย (หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนายมนตรี ตราโมท)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์. (2561). *ดนตรีไทยศึกษา: ว่าด้วยการปรับวงดนตรีไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รัชกร บุญรักษาเดชานา. (2553). *ชีวประวัติครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี*. ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2559). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยในกระบวนการทัศนทางเลือก*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์
- สายสวรรค์ ขยันยิ่ง. (2543). *พระราชชายา เจ้าดารารัศมี กับนาฏยศิลป์ล้านนา*. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7 ภาคเหนือ*. สำนักนโยบายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตและโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- สุกรี เจริญสุข. (2550). *ดนตรีเพื่อพัฒนาศักยภาพสมอง*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Dyck, G. (2009). *Musical journeys in Northern Thailand*. Massachusetts: Minuteman press of fall river.
- Steiner, E. (1988). *Methodology of Theory Building*. Sydney: Educology Research Associates.

Translated Thai References

- Kitchai Songned. (2001). *The Inheritance of Sa-Law in Lanna Music Culture*. Ph.D. (Music). Mahidol University
- Natcha Panchareon. (2017). *Form and Analysis*. (6th ed) Bangkok: Ketkarat Publishing.
- Aree, T. (2018, 10 May). *Interview*.

- Dyck, G. (2009). *Musical journeys in Northern Thailand*. Massachusetts: Minuteman press of fall river.
- Tangpanithan Aree. (2011). *Playing Saraw Method of Kru Prammate Suphasri*. College of Music Bansomdejchaopraya Rajabhat University
- Ratananiphon, B. (2018, 21 February). National Artist. *Interview*.
- Paramate Sabpasri. (2012). *Chao Sunthorn Na Chiangmai: The Transfer of Local Wisdom In the Making of Salor and Sung*. M.A. (Culture and Development). Mahidol University
- Praseart, P. (2018, 9 May). *Interview*.
- Sabpasri, P. (2018, 9 May). *Interview*.
- Piangpan Sabpasri. (2017). *A STUDY OF THE LANNA MUSIC TEACHER'S ROLE MODEL: A CASE STUDY OF KRU PROMMATE SABPASRI*. M.A. Chulalongkorn University
- Montri Tramoth2. (1995). *Thai Music (Montri Royal Cremation Ceremony Festschrift)*. Bangkok: Thai Watthanapsnit Publishing.
- Yoothana Chuppunnarat. (2018). *Music Education: tuning Thai Emsamble*. 2nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Publishing.
- Ratchakon Boonraksadetthana. (2017). Biographical studies and teaching methods of the Kru Phrommet Sappasri. Bachelor of Arts, Faculty of Humanities Kasetsart University.
- Wandee Sutinnarakorn. (2016). *Qualitative research: research of Knowlege Paradigm*. Bangkok: Siamparitas Publishing.
- Saisawan Khayanying. (2000). *Phrarajajaya Jao Dara Rassami With Lanna Dance*. M.A Chulalongkorn University.
- Office of the Education Council Ministry of Education. (2001). *Northern Thai Wisdom Teacher 7th*. Office of the Education Council Ministry of Education
- Sukree Charoensook. (2007). *Music for the development of brain potential*, Bangkok: College of Music.
- Supang Chantawanich. (2018). *Qualitative research methods*. 24th ed. Bangkok:Chulalongkorn University Publishing House.